

ГЕОГРАФИЯ ЖАНА ГЕОЛОГИЯ

ГЕОГРАФИЯ И ГЕОЛОГИЯ

GEOGRAPHY AND GEOLOGY

Атышов К., Шатманова Н.А.

**ЫССЫК-КӨЛ ОБЛУСУНДА ТУРИСТТИК КЛАСТЕРДИ КАЛЫПТАНДЫРУУНУН
КОНЦЕПЦИЯСЫ**

Атышов К., Шатманова Н.А.

**ФОРМИРОВАНИЕ КОНЦЕПЦИИ ТУРИСТИЧЕСКОГО КЛАСТЕРА
В ИССЫК-КУЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ**

K. Atyshov, N.A. Shatmanova

THE CONCEPT OF TOURISM CLUSTER IN ISSYK-KUL OBLAST

УДК: 338.48

Бул макалада Ысык-Көл облусунун туристтик кластерди калыптандыруунун концепциясы жана стратегиясы каралды.

Негизги сөздөр: туристтик кластер, калыптандыруу, концепция, бизнес, стратегиялык өнүгүү.

В этой статье рассмотрены концепция о восстановление и стратегии туристического кластера Ысык-куля.

Ключевые слова: туристический кластер, формирование, концепция, бизнес, стратегическое развитие.

The concept and strategy about restoration of tourist cluster in Issyk-Kul are considered in this article.

Key words: tourism cluster, formation, conception, business and strategic development.

Ысык-Көл районунун туристтик бизнестик регион катары өнүгүүсү үчүн биринчи учурда маркетинг жана саясаттагы туруктуулук, туризмдин өнүгүүсү боюнча стратегияларды иштеп чыгуу, туризм саясатына жана пландаштырууга көңүл буруу, инфраструктураны жакшыртуу жана туристтер үчүн сунулган кызматтардын жакшыртылуусу зарыл. Ошондой эле аймактагы туризмди пландаштыруу:

Ысык-Көл курорт-рекреация районунун жаратылыш-рекреация потенциалын, туризм бизнесинин өнүгүү тенденциясын, туристтик фирмалардын жасаган иштерин, негизги багыттарын ар тараптуу иликтөөдөн кийин райондо туристтик фирмалардын стратегиялык өнүгүүсүн даярдоонун негизги уңгусу түзүлөт. Ушундан кийин фирмалардын маркетинг стратегиясынын түрлөрүн тактоого ыңгайлуу болот. (1-табл.).

1-таблица. Ысык-Көл курорт-рекреация районунун туристтик фирмаларынын маркетингдик стратегиялык өнүгүүсү

Маркетинг стратегиясынын түрлөрү	Базар алкагын сегменттөө (жиктөө)	Туризмдин түрлөрү	Баага карата стратегия
Массалык маркетинг	Кирешеси чектелүү кардарлардын сегменти	Таанып билүү жана рекреациялык туризм: курорттук-дарылануу, эс алып, көлгө түшүү, жер кыдыруу, спорт менен машыгуу	Сарпта-луучу баа түзүү
Жиктелген маркетинг	Кирешеси арбын кардарлардын (чет өлкөлүк туристтерди кошо эсептегенде) сегменти	Тоо шартындагы туризм: аңчылык, альпинизм, рафтинг, көңүл ачуу жана төбөкелдик, жайлоо туризмдери, жылгаяк тебүү, улуттук оюндар, буюм-теримдер	Беделдүү жана жиктелген баалар
Топтоштурулган маркетинг	Кирешеси орточо кардарлардын сегменти	Ажайып кооз жерлерди тарыхый, маданий эстеликтерди кыдыруу, окууга, сатык турларына багытталган туризм	Ийкемдүү баалар

Ысык-Көл курорт-рекреация районунда туристтерди кабыл алуунун потенциалдык мүмкүнчүлүгүн баалоонун негизинде туризм кластерин калыптан-дырууда эң алды менен ал жердеги пансионаттарды, мейманканаларды, конок үйлөрүн өнүктүрүүнүн маркетингдик стратегиясын иштеп чыгуу өтө маанилүү (2-табл.).

2-таблица. Ысык-Көл курорт-рекреация районунда туристтерди жайгаштыруучу жайларды өнүктүрүүнүн стратегиясы

Мезгили	Товардык стратегия		Баалык стратегия	
	Түрү	Өзгөчөлүгү	Түрү	Өзгөчөлүгү
Кыска мөөнөттүү	Стандартташтыруу	Жайгаштыруучу жайларды тейлөөчү типтүү (калыптык) стандарттарды жакшыртуу. Бул тейлөө сапатын жакшыртууну камтыйт	Аз чыгымдуу	Административдик-башкаруу жагында иштегендерге жана даярдалуучу стандартка кетүүчү каражатты үнөмдөө
Орто мөөнөттүү	Жиктелген (дифференциация)	Чакан мейманканаларды, конок үйлөрүн, боз үй комплекстерин куруу	Жиктелген баа	Жайгаштыруучу жайлардын өзгөчөлүгүнө жана сервисин деңгээлине карата бааны жиктөө
Узак мөөнөттүү	Жиктелген	Эл аралык талапка жооп бергидей пансионаттарды, эки жана үч жылдыздуу мейманканаларды куруу	Жиктелген баа	Пансионаттардын, мейманканалардын сапатын деңгээлине карата бааны жиктөө

Курорт-рекреация районунун азыркыга чейинки калыптанган инфраструктурасын толук эске алуу аркылуу эң келечектүү сегменттерин өнүктүрүү стратегиясынын негизинде талдоо эң орчундуу иштердин бири. Ысык-Көлдүн шартында орто мөөнөттү камтыган чакан, мейманканаларды жердин шартына ылайыктап боз үй комплекстерин, соңунан учур талабына шайкеш келген пансионаттарды, мейманканаларды куруу зарылчылыгы келип чыгат. Имараттарды жайгаштырууда улуттук архитектуралык өзгөчөлүктү эске алуу зарыл.

Туризм кластериндеги жайгаштыруу факторлорунун ичинен эң олуттуу элементтеринин бири боз үй комплекстери болуп эсептелет. Муну кластер уюштурулуучу аймактын тиешелүү жерине ылайыктап тиге берсе туура келет. Эң башкысы алыскы чет өлкөлөрдөн келген туристер жасалгалуу боз үйдө эс алып, тамактанып, түнөгөндү жактыра тургандыгын көп жылдык тажрыйба көрсөттү. Ушундай жол менен кыргыздын үрп-адатын, маданиятын, карт тарыхын кеңир тааныштырууга мүмкүнчүлүк түзүлөт.

Комплекс көпчүлүк учурда бир нече боз үйдү камтыйт. Булардын саны жердин шартына, туристик маршруттардын өзгөчөлүгүнө, келүүчү туристтердин санына карата аныкталат. Мындай жайларда маданий көңүл ачуу жагынан тейлөө, улуттук оюн-шоокторду көрсөтүү жагы дагы түзүлгөн программага кошулат.

Беш боз үйдү камтыган чакан комплексти уюштурууга жумшалуучу каражаттын жалпы көлөмү биздин эсеп боюнча 1684,0 миң сомду түзөт. Эгерде, комплекс бийик тоолуу, айталык Сөң-Көл көлүнүн жээгинде уюштурулса бийик тоо коэффициенти кошулат (3-табл.).

3-таблица. Боз үй комплексин даярдоого кетүүчү каражаттын өлчөмү

	Саны, даана	Баасы, миң сом	Суммасы, миң сом
Конок үй	5	60,0	300,0
Жумуш даярдалуучу үй	2	60,0	120,0
Боз үйдүн ичиндеги (жаздык, шейшеп ж.б.)	5 жуп	20,0	100,0
Жумуш даярдалуучу үй-гө (эмеректер, тиричиликке керектүү буюмдар)	7	24,0	98,0
Палатка (склад кылганга)	2	45,0	90,0
Аттар жана жабдыктары	10	70,0	700,0
Аттарды жайгаштыруучу жай	1	40,0	40,0
Чакан генератор	1	65,0	65,0
Кошумча керектелүүчү каражаттар		45,0	45,0
Жүгүртүлүүчү капитал		45,0	45,0
Ижарага алынуучу жер	1 га	6,0	36,0
Жаратылыш-рекреация ресурстарына жумшалуучу каражат		45,0	45,0
Жыйынтыгы			1684,0

Боз үй комплексинде түрдүү тейлөө иштерин уюштуруу дагы кыла натыйжалуу. Алсак, көп жылдан бери улуттук тамак аш жана суусундуктун түрлөрүн чет өлкөдөн келген туристтердин керектөөсү кеңейип жатат. Ошондой эле кийиз ийлөө, шырдак, килем, боз үй ж.б. жасоонун технологиясына кызыкка экономикасы дурус өнүккөн мамлекеттер тараптан каттаган саякатчылардын саны өсүүдө.

Боз үйлөрдө кымызды жасоонун технологиялык баскычтарын көрсөтүү жана бээнин сүтүн сааган жеринен ичүүнү ден соолукка пайдалуу экендигин туристтерге кеңири жайылтуу экономикалык жактан кыйла натыйжалуу. Ошондой эле уйдун, койдун, эчкинин, төөнүн, топоздун сүтүнөн жасалган экологиялык жактан таза каймак, сары жана чалган май-

лар, сүзмө, курут, ж.б. туристтерге сунуштоо дагы агрардык сектордун өнүгүшүнө түрткү болот.

Мейманканалардагы номерлердин баасына салыштырмалуу боз үйлөрдүкү бир топ эле төмөндүгү менен айырмаланат. Кызмат көрсөтүүнүн кошумча түрлөрүндө анчалык көп каражатты талап кылбайт.

Алибетте, боз үйлөргө туристердин жетиштүү санда келип эс алуусу бир катар олуттуу факторлорго жана шарттарга дагы байланыштуу. Мында өлкөдөгү саясий абалдын туруктуулугу маркетинг саясатын туура иштеп чыгуу, жүргүзүү, туристтик фирмалардын жигердүү иштеши, мамлекеттин инфраструктураны жакшыртууну, уюштуруу маселесин туура чечүү башкы орунду ээлейт.

Тескей Ала-Тоонун этегинде, Ысык-Көлдүн чыгыш тарабында эл аралык туризмдин бир катар түрүн кластерлик негизде өнүктүрүү аркылуу келечекте арбын киреше алууга толук мүмкүнчүлүктөр жетиштүү. Бул аймакта бийиктик алакатык боюнча суу спортунан тартып, жайлоо туризмине, альпинисттик экспедицияларды уюштурууга болот. Мындай комплексти уюштурууда Каракол шаары негиз кылууга бардык жагынан ылайыктуу. Шаар аркылуу өтүүчү Улуу Жибек жолуна байланышкан туризм түрлөрүн дагы калыптандырууга шарттар бар. Ошондуктан эң башында бул жерде анчалык чоң эмес, эл аралык стандартка толук жооп берүүчү, үч жылдыздуу конок үйлөрүн жайгаштырууну сунуштайбыз.

Төмөндөгү таблицада көрүнүп тургандай 20 орунга ылайыкталган конок үйүн курууга, биздин эсеп боюнча, 7,6 млн сом талап кылынат. Ал эми үйдү салууга жана анын тегерегин талапка ылайык келгидей даярдоого 6 ай убакыт керек (4-табл.).

4-таблица. Конок үйүн салууга жумшалуучу каражаттын өлчөмү

Чыгымдын түрлөрү	Жалпы суммасы
	миң сом
Конок үйүгө жумшалуучу каражат	3600,0
Курулуш-монтаждоо ишинин өлчөмү (жушчулардын акысы)	880,0
Транспорт чыгымы	
Ресторанды, барды, ашкананы жабдуу	700,0
Номерлерди жабдуу (эмерек, тиричилик техникалары, буюм-терим)	1600,0
Конок үйдүн тегерегин иретке келтирүү	250,0
Ижарага жер алуу	2420,0
Учурунда келип чыгуучу чыгымдар	500,0
Баардыгы:	7570,0

Мындай конок үйү акырындык менен туристтик борборго айланып кеткен учурлар туризм дурус өнүккөн өлкөлөрдө арбын кездешет. Анткени, мындай жайда тейлөө имараттарынан, тамактануу жайларынан, гиддердин тейлөөсүнөн башка дагы кошумча тейлөөлөр (маалымат жагынан камсыздоо, компьютер, факс, сейф ж.б.).

Адабияттар:

1. Александрова А.Ю. , (2001) Международный туризм Москва: Аспект Пресс.
2. Алмакүчүков К.М., (2006) Маркетинговое Коммуникации в Туризме: инновационный инструмент продвижения регионального туристского продукта (на примере курорта Иссык-куль). Бишкек.
3. Акаев Б.Б. (2010) Правовые и государственные основы регулирования развития туризма в Кыргызской Республике. Известия вузов, (5), 90-95
4. Атышев К.А., Челик З. (2006) Туризм алкагындагы реклама. Бишкек.
5. Атышов К., Чонтоев Д.Т. Природно-рекреационные ресурсы Кыргызстана и проблемы их рационального использования. Бишкек, 2012.
6. Башкова О.Р. (2008) Перспективы развития историко-культурного туризма в Кыргызстане (Ысык-Кульская область). Вестник КРСУ, 8 (7), 12-16.
7. Бегалиева А.С. (2011) Историко-культурное наследие в туризме Кыргызской Республики. Бишкек.

Рецензент: д.геогр.н., профессор Матикеев К.